

WATERBELEIDSNOTA

Inleiding

Inleiding

1. ALGEMENE KRACHTLIJNEN

1. Terugdringen van risico's die de veiligheid aantasten; het voorkomen , het herstellen en waar mogelijk het ongedaan maken van watertekort
2. Water voor de mens: scheepvaart, watervoorziening, industrie en landbouw, onroerend erfgoed, recreatie
 - De scheepvaart bevorderen
 - Duurzame watervoorziening
 - Industrie en landbouw
 - Onroerend erfgoed
 - Recreatie
3. De kwaliteit van water verder verbeteren
 - Oppervlaktewater
 - Grondwater
 - Waterbodem
 - Natuur - ecologie
4. Duurzaam omgaan met water
 - Sluitend voorraadbeheer
 - Zuinig en efficiënt watergebruik.
5. Voeren van een meer geïntegreerd waterbeleid
 - Integrale aanpak waterketen
 - Geïntegreerd waterlopenbeheer
 - Juridische, organisatorische, financiële en wetenschappelijke onderbouwing versterken
 - Verregaande afstemming van het waterbeleid met de ruimtelijke ordening
 - Maatschappelijk aanvaard waterbeleid voeren

2. STROOMGEBIEDSGERICHTE KRACHTLIJNEN

Inleiding

Kader

Het Vlaamse waterbeleid wordt in grote mate bepaald door Europese wetgeving.

De Kaderrichtlijn Water vormt het algemeen kader voor de hele Europese Unie op het vlak van waterbeleid. Het doel is de watervoorraden en de waterkwaliteit in Europa veilig te stellen en de gevolgen van overstromingen en perioden van droogte af te zwakken.

Maar ook andere Europese richtlijnen sturen het Vlaamse waterbeleid: de Richtlijn Stedelijk Afvalwater (91/271/EEG), de nitraatrichtlijn (91/676/EEG), de zwemwaterrichtlijn (76/160/EEG), de drinkwater-richtlijn (98/83/EG), de IPPC-richtlijn,....

Het decreet betreffende het integraal waterbeleid van 18 juli 2003 (Belgisch Staatsblad, 14 november 2003), hierna afgekort als decreet IWB, zet de Kaderrichtlijn Water om in Vlaamse wetgeving. In artikel 32 van het decreet is bepaald dat de waterbeleidsnota de krachtlijnen vastlegt van de visie van de Vlaamse Regering op het integraal waterbeleid.

De waterbeleidsnota

De eerste waterbeleidsnota wordt uiterlijk op 22 december 2004 vastgesteld en ten minste om de zes jaar herzien. Het ontwerp van waterbeleidsnota wordt ter advies voorgelegd aan de MiNa-raad, de SERV en de bekkenbesturen. Tenslotte wordt een ruime bekendheid gegeven aan de waterbeleidsnota. (artikel 32)

Bij het waterbeleid zijn verscheidene beleidsdomeinen betrokken, voornamelijk leefmilieu, mobiliteit en ruimtelijke ordening, maar ook landbouw, toerisme en economie. Bovendien spelen binnen Vlaanderen verschillende besturen een rol, met name het Vlaams Gewest, de provincies, de steden en gemeenten en de polders en wateringeng. Het is belangrijk dat er voldoende overleg en samenwerking bestaat tussen de beleidsdomeinen én de besturen.

De waterbeleidsnota verwoordt de gemeenschappelijke krachtlijnen van de visie op het integraal waterbeleid voor het Vlaams Gewest in zijn geheel en per stroomgebied afzonderlijk. (artikel 32) In die zin is de waterbeleidsnota ook een vertrekpunt voor het opstellen van de stroomgebiedbeheerplannen en de bekkenbeheerplannen.

De Vlaamse Regering opteert er voor om in de eerste waterbeleidsnota slechts een beperkt onderscheid naar afzonderlijke stroomgebieden te maken (zie deel 2. Stroomgebiedsgerichte krachtlijnen). Bij de eerstvolgende herziening van de waterbeleidsnota zullen de bekkenbeheerplannen bijkomende informatie hebben aangeleverd voor de formulering van afzonderlijke krachtlijnen.

De waterbeleidsnota geeft de afstemming weer op de gewestelijke beleidsplannen van de betrokken beleidsdomeinen (decreet IWB, art. 32§1).

Bij de opmaak van de waterbeleidsnota werden de volgende gewestelijke beleidsplannen in beschouwing genomen:

- het Milieubeleidsplan 2003-2007: in zoverre de bepalingen uit het Milieubeleidsplan relevant zijn voor de waterbeleidsnota, werden ze overgenomen;
- het ontwerp-Mobiliteitsplan Vlaanderen: in zoverre de bepalingen uit het ontwerp- Mobiliteitsplan relevant zijn voor de waterbeleidsnota, werden ze overgenomen, ermee rekening houdend dat enkel de waterwegen door het (ontwerp-) Mobiliteitsplan gevat zijn;
- het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen (RSV): uit het RSV komt het principe dat het fysisch systeem, waartoe ook het watersysteem behoort, ruimtelijk structurerend moet zijn. Bovendien houdt de waterbeleidsnota rekening met een aantal ontwikkelingsperspectieven uit het RSV.

De waterbeleidsnota houdt ook rekening met thematische plannen, die gericht zijn op een aspect van het waterbeleid.

Deze nota legt de krachtlijnen vast ter verwezenlijking van

- a) alle doelstellingen zoals opgesomd in artikel 5 van het decreet integraal waterbeleid;

b) de volgende langetermijndoelstellingen (uit de gewestelijke beleidsplannen):

- Bereiken van een goede toestand van de watersystemen. Voor oppervlaktewater betekent dit ten minste een goede ecologische, kwantitatieve en chemische toestand voor gewone oppervlaktewaterlichamen en een goed ecologisch potentieel en goede chemische toestand voor kunstmatige en sterk veranderde waterlichamen. Voor grondwater betekent dit dat de kwantitatieve en de chemische toestand van de grondwaterlichamen ten minste goed moeten zijn;
- Het zoveel mogelijk behouden en herstellen (tot op nadere te bepalen of van toepassing zijnde referentieniveaus) van de natuurlijke werking van watersystemen en van de hydromorfologische structuur (met uitzondering van kunstmatige waterlichamen) en de goede kwantitatieve toestand van oppervlaktewaterlichamen;
- Bereiken van een gewenste grondwatertoestand en een evenwicht tussen onttrekkingen (inbegrepen de natuurlijke afvoer) en aanvulling van grondwater in elk grondwaterlichaam, die voldoen aan de door de Vlaamse regering vastgestelde milieukwantiteitsnormen voor het betreffende grondwaterlichaam.

De principes van integraal waterbeleid

De grondslag van het waterbeleid dat de Vlaamse Regering wenst te voeren is terug te vinden in de definitie van integraal waterbeleid in het decreet (artikel 4). Integraal waterbeleid is het beleid gericht op het gecoördineerd en geïntegreerd ontwikkelen, beheren en herstellen van watersystemen met het oog op het bereiken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor het behoud van dit watersysteem als zodanig, en met het oog op het multifunctioneel gebruik, waarbij de behoeften van de huidige en komende generaties in rekening wordt gebracht.

De Vlaamse Regering streeft naar gezonde en naar in zover mogelijk, natuurlijk functionerende watersystemen, waar zowel de huidige maatschappij als toekomstige generaties gebruik van kunnen maken voor de vervulling van uiteenlopende functies.

Bij het integraal waterbeleid dat de Vlaamse Regering wenst te voeren, vertrekt ze van volgende principes:

- watersysteembenadering;
- multifunctionaliteit;
- duurzame ontwikkeling;
- de overige principes die aan bod komen in decreet betreffende het integraal waterbeleid. (artikel 6)

1. ALGEMENE KRACHTLIJNEN

De Vlaamse Regering legt haar visie op het integraal waterbeleid vast in **vijf krachtlijnen**.

1. Terugdringen van risico's die de veiligheid aantasten; het voorkomen, het herstellen en waar mogelijk het ongedaan maken van watertekort

Aangezien wateroverlast en watertekort twee uitersten van hetzelfde probleem (met name een onevenwicht in de waterbalans) vormen, is het aangewezen om beide in samenhang te benaderen.

Omdat het niet haalbaar is om heel Vlaanderen te vrijwaren van overstromingen, kiest de Vlaamse Regering voor de meest efficiënte aanpak: de schade ten gevolge van wateroverlast zoveel mogelijk voorkomen.

Het is logisch dat **bewoonde en bebouwde gebieden** (in het bijzonder vergunde of vergund geachte bebouwing) **een hogere bescherming** zullen genieten dan niet-bewoonde of onbebouwde plaatsen in de open ruimte. Dit betekent geenszins dat wateroverlast enkel in verstedelijkte gebieden aangepakt wordt, maar wel dat maatregelen in de eerste plaats vergunde of vergund geachte bebouwing of activiteiten van algemeen belang zoals bv. Drinkwaterwinning, tegen wateroverlast moeten beschermen. De Vlaamse overheid is niet bij machte om in te staan voor de veiligheid van elk gebouw in Vlaanderen en zal daarom samenwerken met provincies, gemeenten, polders en wateringen en waar nodig individuele eigenaars.

Momenteel bestaan er reeds risicokaarten, die aangeven hoe groot de kans op overstroming is. De Vlaamse Regering zal het initiatief nemen om voor de valleigebieden van de belangrijkste waterlopen een gedetailleerde **inschatting van de kans op schade** door wateroverlast op te stellen **tegen eind 2007**, in de vorm van schadekaarten. Ter ondersteuning van die inschatting worden momenteel voor de verschillende stroomgebieden en bekkens waterkwantiteitsmodellen opgesteld.

De **watertoets**, beschreven in het decreet IWB, zal ervoor zorgen dat bij de beoordeling van plannen, programma's en vergunningsaanvragen voldoende rekening gehouden wordt met de schadelijke effecten op het watersysteem. Door de watertoets toe te passen, ontstaat er in de praktijk een preventieve aanpak tegen wateroverlast.

De Vlaamse Regering zal **medio 2005 nadere regels** voor de uitvoering van de watertoets vaststellen. Op basis van de eerste ervaringen zullen deze zo nodig herzien worden. In eerste instantie zal de CIW praktische richtlijnen voorstellen ten behoeve van de vergunningverlenende overheden, met als bedoeling dat deze richtlijnen overal op eenzelfde manier zouden toegepast worden.

Door een combinatie van maatregelen is het mogelijk om het risico op de aantasting van de veiligheid sterk te verkleinen, maar het is **niet** mogelijk alle risico's uit te sluiten. De Vlaamse Regering houdt daar rekening mee in haar waterbeleid.

In de eerste plaats is er behoefte aan vlot functionerende **waarschuwings-** en alarmsystemen, die eveneens beschikken over accurate voorspellingsmodellen.

Een **verzekering tegen schade ten gevolge van wateroverlast** behoort tot de bevoegdheden van de federale staat. Het regeerakkoord voorziet dat Vlaanderen deze bevoegdheid wil opnemen in het kader van een streven naar een meer homogene bevoegdheidsafbakening omdat daardoor preventie en schadevergoeding logischer op mekaar aansluiten. Op Belgisch niveau bestaat er sinds mei 2003 een aangepaste wet voor de bescherming tegen natuurrampen, waar wateroverlast deel van uitmaakt (Belgisch Staatsblad, 15 juli 2003). Het Vlaams Gewest werkt ten volle mee om deze wet naar behoren uit te voeren. In dat kader zijn de kaarten met zones die aan belangrijke en terugkerende overstromingen onderhevig zijn in opmaak.

De Vlaamse regering zal kwantitatieve doelstellingen inzake het terugdringen van risico's die de veiligheid aantasten, vaststellen.

Het beheer van hemelwater en oppervlaktewater wordt zo georganiseerd dat watertekort (verdroging) wordt voorkomen, watertekort wordt beperkt en waar mogelijk ongedaan gemaakt wordt om op die manier o.a. bij te dragen tot de instandhouding of het herstel van de ecologische functies.

Een geval apart: de kustverdediging en het ontwerp-geactualiseerde Sigmoplan.

De kustverdediging en het geactualiseerd Sigmoplan vormen een apart geval. De verwachte stijging van de zeespiegel en toename van stormweer zijn voldoende redenen om nu al maatregelen te nemen. De maatregelen ter voorkoming van schade door wateroverlast gelden dus niet enkel voor overstromingen uit waterlopen, maar ook vanuit de zee.

Overeenkomstig de besluiten van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium wordt de bouw van een stormvloedkering te Oosterweel momenteel niet overwogen. Deze optie blijft evenwel voor de langere termijn een reële kans houden om de gewenste veiligheid in Vlaanderen te kunnen blijven garanderen.

Het concept “vasthouden – bergen – afvoeren” toepassen bij het beheer van de waterkwaliteit.

Het concept “vasthouden – bergen – afvoeren” zorgt ervoor dat wateroverlast niet wordt afgewenteld op stroomafwaarts gelegen gebieden. In de eerste plaats pakt dit concept het probleem van wateroverlast aan de bron aan, in de tweede plaats voorkomt het verdroging. De volgorde van de drie strategieën geeft aan welk beheer de voorkeur geniet. Het beheer van hemelwater en oppervlaktewater wordt zo georganiseerd dat verdroging (watertekort) wordt voorkomen, beperkt of ongedaan gemaakt wordt.

A. Vasthouden

In een eerste fase komt het er op aan de neerslag **zoveel en zo lang mogelijk vast te houden waar hij valt**. Bij de strategie van 'vasthouden' is het zeer belangrijk het water voldoende mogelijkheden te bieden om in de bodem te sijpelen. Wanneer water in de bodem infiltreert, vult het de grondwatertafel aan of stroomt het ondergronds naar waterlopen, maar veel trager dan wanneer het van het landoppervlak afloopt. In beide gevallen neemt de kans op overstroming af. Een bijkomend voordeel van het bevorderen van infiltratie is de verminderde erosie en toevoer van sedimenten, waardoor er minder slib in de waterlopen terecht komt en er bijgevolg minder geruimd en gebaggerd moet worden. Het ingesijpelde water zorgt voor de aanvulling van het grondwater, wat verdroging beperkt. Ook in waterlopen zelf komt het er op aan om waar mogelijk de afvoer te vertragen, onder andere door herstel van de oeverstructuur.

Een neveneffect van infiltratie is dat het de oppervlaktewaterkwaliteit ten goede komt, omdat de riooloverstorten minder vaak in werking treden en omdat het rioleringswater efficiënter gezuiverd kan worden.

Naargelang de plaatselijke omstandigheden bestaan er tal van manieren om water vast te houden:

- **In het buitengebied** ziet de Vlaamse Regering mogelijkheden voor een bredere aanpak. Bestaande **bos- en groengebieden** houden van nature water op, wat impliceert dat daar niet veel extra capaciteit tot vasthouden van water bestaat. De ontwikkeling van nieuwe bos- en groengebieden, waaronder wetlands, is voorzien in de bindende bepalingen van het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen en in het decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu van 21 oktober 1997 (Belgisch Staatsblad, 10 januari 1998) en zal leiden tot een grotere infiltratie.

In overeenstemming met de code voor goede landbouwpraktijk, worden **ook gebieden in landbouwgebruik** beheerd met het oog op het vasthouden van water en het vertragen van waterafvoer. Voorts dragen de **herwaardering** (instandhouding, herstel en ontwikkeling) **van kleine landschapselementen** zoals poelen en hagen en de aanleg van oeverzones bij tot het vasthouden van water.

- **In gebieden waar grote oppervlakten verhard zijn** (woongebieden, industrieterreinen, wegen, parkings,...) is het nuttig om eerst het gebruik van hemelwater te maximaliseren en daarna oppervlakten waterdoorlaatbaar te maken en/of hemelwater 'af te koppelen', waar mogelijk te infiltreren (bv. ook voor de overloop van hemelwaterputten). Afkoppelen wil zeggen dat het hemelwater niet naar een gemengd rioleringsstelsel stroomt.

Vermindering van verharde oppervlakte en infiltratie zijn echter niet in alle gevallen mogelijk. De bodemgesteldheid vormt in bepaalde gevallen een probleem. Het plaatsen van hemelwaterputten voor opvang en nuttig gebruik van het hemelwater vormt dan een goed alternatief.

- Een **aangepast waterlopenbeheer** genereert een grotere capaciteit tot vasthouden. De Vlaamse Regering zal daarbij voorrang geven aan een beheer waarbij ook functies als natuur, landbouw, recreatie, economie... gebaat zijn.
De herwaardering van grachtenstelsels (bv. door gepaste slibruiming, de herinschakeling van grachten en door het niet langer inbuizen van grachten) biedt heel wat kansen voor vasthouden van water.
Door het contact tussen waterlopen en hun valleien te herstellen neemt ook de ruimte voor water toe.
Een actief peilbeheer heeft bewezen dat water vasthouden op kleine schaal efficiënt in overleg met de sectoren landbouw en natuur geregeld kan worden en leidt tot een aangepast stuwbeheer.

B. Bergen

Wanneer er bovenstrooms onvoldoende mogelijkheden zijn om het water vast te houden, is extra buffering nodig.

Langsheen rivieren worden gebieden aangesproken waar dit extra water bij extreme afvoeren tijdelijk kan opgevangen worden. In eerste instantie wordt hierbij maximaal gebruik gemaakt van de nu al **beschikbare ruimte**, door de natuurlijke bergingscapaciteit van valleigebieden (bv. de winterbeddingen – niet-gecontroleerde overstromingsgebieden) aan te wenden.

In tweede instantie zal in een aantal gevallen ruimte moeten worden teruggegeven aan water of bijkomende ruimte voor de opvang van piekafvoeren nodig zijn. **Voor bijkomende ruimte zorgen al dan niet gecontroleerde overstromingsgebieden** die op een kunstmatige manier de capaciteit voor waterberging met een maximale efficiëntie uitbreiden ter compensatie van valleigebieden die ondertussen al ingenomen zijn.

De **afbakening van overstromingsgebieden** gebeurt in de stroomgebied- en de (deel)bekkenbeheerplannen. Daarbij wordt rekening gehouden met de volgende criteria: waterhuishouding, kostenefficiëntie en rationeel en zuinig grondgebruik.

C. Afvoeren

Wanneer beide voorgaande oplossingen niet toereikend zijn, moet het water zo vertraagd mogelijk afgevoerd worden naar zee of naar waar er wel ruimte is. In de laag gelegen gebieden die rechtstreeks aansluiten op tijrivieren of op de zee moet de afvoercapaciteit voldoende groot zijn om risico's die de veiligheid aantasten zoveel mogelijk in te perken of te voorkomen.

Naast de klassieke lokale slibruiming die nodig kan zijn om een vlotte afstroming te verzekeren zijn er soms ook technische maatregelen nodig zoals verbreding van kunstmatige waterlopen, pompen, enz. Aanvullende infrastructuurwerken om de mogelijke schade door wateroverlast te voorkomen zullen moeten kaderen binnen het concept 'vasthouden – bergen – afvoeren'. Infrastructuurwerken ter bevordering van scheepvaart blijven vanzelfsprekend wel mogelijk.

De Vlaamse Regering stelt dat **het concept 'vasthouden – bergen – afvoeren' moet toegepast worden op de verscheidene niveaus van watersystemen**. Ze is er voorstander van om dit concept

in overleg met de betrokken partners expliciet in de stroomgebiedbeheerplannen voor de Schelde en de Maas op te nemen. Ook in elk bekken en deelbekken moet het concept toegepast worden.

2. Water voor de mens: scheepvaart, watervoorziening, industrie en landbouw, onroerend erfgoed, recreatie

Watersystemen vervullen simultaan talrijke functies. Naast de ecologische (zoals bv. Biodiversiteit, habitatkwaliteit voor vissen, waterplanten, bodemfauna; watervoeding van natuurgebieden en waterafhankelijke terrestrische ecosystemen, ...), zorgen zij ook voor de aan- en afvoer van water, voor economische functies (scheepvaart, drinkwatervoorziening, visserij, irrigatie van landbouwgrond en besproeiing van gewassen, koel- en proceswater voor de industrie, ...) en voor sociaal-culturele en recreatieve functies (belevingswaarde, onroerend erfgoed, hengelsport, recreatievaart...).

Er wordt zoveel mogelijk voor **multifunctionaliteit** gekozen, waarbij economische, sociale en ecologische functies integraal worden afgewogen. De finale toetssteen is de draagkracht van het watersysteem.

De scheepvaart bevorderen

De Vlaamse zeehavens Antwerpen, Zeebrugge, Gent en Oostende zijn essentieel voor onze economie en moeten de nodige ontwikkelingskansen krijgen. De zeehavens moeten op een volwaardige wijze verbonden zijn met het hinterland, ook via de milieuvriendelijke waterweg. Het belang hiervan neemt toe naarmate de trafiekvolumes toenemen en naarmate meer en meer congestie optreedt in andere vervoersmodi zoals het wegvervoer.

Naast deze verwachte algemene stijging van trafiekvolumes is er ook de wil om een verandering in het gebruik van vervoerswijzen ten voordele van het waterwegvervoer te bewerkstelligen, conform het (ontwerp-) Mobiliteitsplan, dat streeft naar een verhoging van de binnenvaart in het totale verkeersvolume in Vlaanderen.

- Om de toekomstige ontwikkeling van de hoeveelheid te vervoeren goederen via de binnenvaart te kunnen opvangen dienen een aantal knelpunten op het hoofdwatwegennet te worden weggewerkt. Deze infrastructurele belemmeringen kunnen zowel betrekking hebben op specifieke knelpunten, onvoldoende doorvaarbreedte of diepte, onvoldoende hoogte van bruggen, werking van sluizen, onvoldoende overslagcapaciteit, enz, waardoor een ononderbroken doorvaart van schepen niet gedurende het hele jaar mogelijk is. De Vlaamse Regering zal de komende jaren de **infrastructurele knelpunten** oplossen die opgesomd zijn in het (ontwerp-) Mobiliteitsplan Vlaanderen. De bevordering van de vraag naar transport over het water vereist een degelijke ontsluiting van het hinterland. De Vlaamse Regering wenst in de stedelijke gebieden en de economische knooppunten voldoende watergebonden bedrijventerreinen te voorzien en ze zal haar beleid daar op afstemmen.
- Ook de **secundaire waterwegen**, die als aanvoerroutes voor de hoofdwatwegennet fungeren, zijn hierbij van belang. Deze waterwegen moeten zodanig onderhouden worden, waardoor zij hun huidige functie kunnen blijven vervullen.
- Bovendien wordt de uitrusting van het watwegennet geoptimaliseerd in functie specifieke transporten zoals bv. het transport van zware en ondeelbare voorwerpen. De Vlaamse overheid zal haar beleid met betrekking tot de aanleg van geschikte laad- en losfaciliteiten (kaaimuren, terminals...) voortzetten.
- De Vlaamse overheid zal in dit alles faciliterend optreden teneinde de binnenvaart voldoende troeven te verschaffen om haar rol in het mobiliteitsgebeuren naar behoren te vervullen. Als flankerende maatregel zal de Vlaamse Regering ook alles in het werk stellen om de volledige regelgeving van de binnenvaart over te hevelen naar de gewesten. Het is de bedoeling dat binnenvaartschepen gemiddeld een trajectnelheid van 10km/u kunnen afleggen op de belangrijkste waterwegen. Daartoe wordt de minimum **dienstverlening** op de waterwegen van het Trans European Network (TEN) en de overige vaarwegen van het hoofdwatwegennet overeenkomstig internationale afspraken gegarandeerd, evenals een aangepaste dienstverlening op de secundaire waterwegen, terwijl nieuwe telematicasystemen voor een vlot binnenvaartverkeer zullen zorgen.

- Voorts hecht de Vlaamse Regering er belang aan de binnenvaart goed te laten aansluiten bij de zeevaart in het algemeen **en bij Short Sea Shipping (SSS)** in het bijzonder, en omgekeerd. De Vlaamse Regering zal de Europese inspanningen ter promotie en stimulering van SSS doorvertalen naar het Vlaamse niveau.

Het **onderhoud van waterwegen** en waar nodig de vervanging van verouderde infrastructuur zijn nodig voor de versterking van de scheepvaartfunctie. Bij het onderhoud wint de verontreiniging van vele waterbodems aan belang, aangezien het niet meer vanzelfsprekend is om te baggeren met het oog op een vlotte doorgang van schepen. Het beleid t.a.v. waterbodems komt elders in de waterbeleidsnota uitgebreid aan bod.

Duurzame watervoorziening

België en Vlaanderen hebben sedert begin vorige eeuw zeer belangrijke inspanningen geleverd om een distributienet van water bestemd voor menselijke consumptie uit te bouwen en om over voldoende eigen productiecapaciteit te beschikken om aan deze eis te voldoen.

De uitdaging bestaat erin om duurzame watervoorziening te realiseren zoals het decreet betreffende water bestemd voor menselijke aanwending van 24 mei 2002 (Belgisch Staatsblad, 23 juli 2002) voorziet. Een duurzame watervoorziening, met inbegrip van de winning, opvang, behandeling en distributie van water bestemd voor menselijke aanwending, heeft als doel de bescherming van het milieu, waarbij de bescherming van de volksgezondheid door het verzekeren van de levering van een optimale hoeveelheid water bestemd voor menselijke aanwending van een geschikte kwaliteit prioritair is en waarbij rekening gehouden wordt met sociale en economische aspecten.

Concreet zijn hierbij de belangrijkste uitdagingen het optimaliseren van de huidige productiecapaciteit en het aanpassen aan nieuwe eisen (zoals bijvoorbeeld het terugdringen van het loodgehalte van het water dat geconsumeerd wordt).

De drinkwatervoorziening blijft een taak voor de gemeenten die zich hiervoor kunnen verenigen in intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De Vlaamse Regering is van mening dat een **drinkwaterdistributie onder de verantwoordelijkheid van de overheid de beste garanties biedt voor de bescherming van de volksgezondheid**. Het inbrengen van privé kapitaal of het uitbesteden van de drinkwatervoorziening door middel van concessies zijn geen opties in Vlaanderen.

Met betrekking tot het rationeel watergebruik zie krachtlijn 4: Duurzaam omgaan met water.

Water voor industrie en landbouw

Landbouw en industrie blijven belangrijke pijlers voor de verdere ontwikkeling van de Vlaamse economie.

Zowel de industrie als de landbouw **hebben reeds grote inspanningen geleverd** om hun waterverbruik te reduceren en/of om de waterverontreiniging te bestrijden. De Vlaamse Regering wenst **die inspanningen in de eerste plaats te consolideren en de ruimte om win-win resultaten te realiseren, verder te benutten**.

Een toenemende efficiëntie inzake waterverbruik in landbouw- en industriebedrijven komt zowel de sectoren zelf als het watersysteem ten goede. Het streefdoel hierbij is steeds de daling van de totale hoeveelheid water verbruikt in het productieproces.

In de eerste plaats komt het er op aan om gebruik te maken van de beste beschikbare technieken. Hierbij is een onderzoeks- en wetenschapsbeleid met voldoende aandacht voor water van belang. Daarnaast zal de Vlaamse Regering bedrijven stimuleren om een water-audit te laten uitvoeren, zodat duidelijk wordt in welke stappen van het productieproces waterbesparing of hergebruik mogelijk is.

In een aantal gevallen kunnen – onder andere onder invloed van Europese richtlijnen – **bijkomende inspanningen** gevraagd worden van de industriële en de landbouwsector.

M.b.t. wateroverlast gaat het onder andere om afkoppeling van verharde oppervlakten en de actieve inschakeling van overstromingsgebieden in het waterkwantiteitsbeheer. Uiteraard is een goede

water(bodem)kwaliteit essentieel voor het aanvaarden van overstromingen op landbouwgrond. Deze inschakeling dient ook voorafgegaan te worden door een maatschappelijke kosten-baten-analyse.

M.b.t. waterkwaliteit zal het beleid zich meer en meer ook op diffuse verontreiniging concentreren (zie 3. De kwaliteit van water verder verbeteren). Verscheidene initiatieven uit het landbouwbeleid leiden tot een vermindering van de diffuse verontreiniging. De Vlaamse Regering kan het **stelsel van beheersovereenkomsten** blijven ondersteunen. In de komende jaren wordt onderzocht in welke mate nieuwe beheersovereenkomsten (bv. inzake erosiebestrijding) nodig zijn of bestaande kunnen worden aangepast om de doelstellingen van het integraal waterbeleid te verwezenlijken.

In de gevallen waarbij de doelstellingen van het integraal waterbeleid (in casu het actief inschakelen van gronden in de waterbeheersing) de bedrijfsvoering van een industrie- of landbouwbedrijf dermate bemoeilijken dat de toestand economisch onleefbaar wordt, zal de Vlaamse Regering het nodige doen: we verlenen de eigenaar het recht om de overheid te vragen deze gronden aan te kopen (aankoopplicht) of vergoeden inkomstenverliezen van het betrokken bedrijf. Ook het instrument grondenruil (grondenbank) voor die gebieden waar de bedrijfsvoering niet meer verzoenbaar is met andere functies, zal verder ontwikkeld worden. De actieve inschakeling van overstromingsgebieden op landbouwgrond dient gepaard te gaan met een passende vergoeding voor de landbouwer-eigenaar en/of landbouwer-gebruiker.

Onroerend erfgoed

Door de eeuwenlange omgang van de mens met water, weerspiegelt het huidige watersysteem de geschiedenis van de mens (watergebonden onroerend erfgoed). Zowel in het **integraal waterbeleid** als in het **beleid ten aanzien van het onroerend erfgoed** is het bewustzijn over de raakvlakken tussen beide vrij recent. De Vlaamse Regering zal initiatieven nemen om deze gemeenschappelijke beleidsaspecten **op elkaar af te stemmen**.

Watergebonden recreatie

Voor de onbevaarbare waterlopen moeten de mogelijkheden voor water- en oevergebonden recreatie afgestemd worden op de draagkracht van het watersysteem, waarbij de Vlaamse Regering ernaar streeft recreatie en natuur zoveel mogelijk met elkaar te verzoenen.

Voor de waterwegen zal onder meer het recent opgemaakt "beleidsplan waterrecreatie en toerisme van de waterwegen en kust in Vlaanderen" als leidraad voor de verdere ontwikkeling van watergebonden recreatie worden gebruikt. Met dit beleidsplan streeft de waterwegbeheerder naar een *modus vivendi* tussen alle vormen van waterrecreatie en –toerisme in, op en langs de Vlaamse waterwegen en aan de kust. Tevens stippelt het de krijtlijnen uit voor een harmonieus samengaan van waterrecreatie met de andere functies van de waterweg.

De concrete vertaling gebeurt in de bekkenbeheerplannen en met respect voor het kader van het beleid inzake ruimtelijke ordening.

Water voor de huishoudens

De huishoudens zijn eveneens belangrijke ge- en verbruikers van water. Ook deze consumenten hebben de voorbije jaren reeds inspanningen geleverd om hun waterverbruik te verminderen en waterverontreiniging te bestrijden.

Toch is de Vlaamse regering er van overtuigd dat nog bijkomende inspanningen mogelijk zijn om nog verder te gaan op dit pad.

In eerste instantie moeten de Vlaamse huishoudens gestimuleerd worden om het hoogwaardig drinkwater alleen te gebruiken voor hoogwaardige toepassingen, zoals koken of zich wassen, en om het niet te verspillen door bijvoorbeeld spaardouchekoppen te promoten. Het gebruik van hemelwater voor andere toepassingen zoals toiletwater, kuisen, planten water geven, enzovoort, moet verder

opgevoerd worden. Hiertoe zal de Vlaamse overheid verdere sensibiliseringsacties doen, en ook middenveldorganisaties stimuleren om hierrond actie te ondernemen.

Een belangrijk aspect van water bij huishoudens betreft ook het gebruik, het vasthouden en het afkoppelen van hemelwater. De Vlaamse regering zal de nodige acties ondernemen zodat huishoudens hemelwaterputten installeren en hemelwater in de woning gebruiken. Er zal ook nagegaan worden in hoever verdere acties mogelijk en nodig zijn om hemelwater op de bouwkavels vast te houden. Verder moet de Vlaamse regering acties ondernemen om waterverontreiniging door huishoudens door bv. gevaarlijke vloeistoffen te bestrijden.

3. De kwaliteit van water verder verbeteren

De Europese Kaderrichtlijn Water legt de lidstaten op om tegen eind 2015 **een goede toestand voor water tegen eind 2015** te bereiken. De Vlaamse Regering stelt deze goede toestand door middel van normen vast tegen uiterlijk eind 2009.

Tegen eind 2004 wordt de kans dat bepaalde waterlichamen deze goede toestand tegen eind 2015 niet zouden bereiken, een eerste keer beoordeeld. Het decreet IWB voorziet een aantal gevallen waarbij van de milieudoelstellingen kan worden afgeweken zoals dit trouwens ook voorzien is in de kaderrichtlijn. Het is enerzijds mogelijk de termijnen voor het bereiken van de milieudoelstellingen te verlengen (art. 53 decreet IWB) en anderzijds minder strenge milieudoelstellingen vast te stellen (art. 54 decreet IWB).

Tegen eind 2006 dienen de monitoringprogramma's afgestemd te zijn op de verplichtingen van de Kaderrichtlijn Water en dit om de uitvoering van de richtlijn en het bereiken van de goede toestand op te volgen.

De Vlaamse Regering streeft naar oplossingen die het hele watersysteem ten goede komen. Om een goede toestand van water te bereiken, moet het waterbeleid zich zowel op oppervlaktewater als op grondwater, op waterkwaliteit en waterkwantiteit, als op waterbodems en ecologische en morfologische aspecten richten.

Oppervlaktewater

De waterkwaliteit gaat de laatste jaren langzaam vooruit in Vlaanderen, dankzij een grotere bewustwording bij de vervuilers – in de hand gewerkt door sensibilisatie en het vergunningen- en heffingenbeleid – en dankzij de enorme investeringen in de riolering en waterzuiveringsinfrastructuur. Een goede waterkwaliteit is een eerste voorwaarde voor een gezond ecologisch watersysteem.

Bij haar **beleid ter voorkoming en beperking van de verontreiniging van oppervlaktewater**, richt de Vlaamse Regering zich op twee sporen. In eerste instantie wordt de verontreiniging aan de bron aangepakt en daarnaast wordt gestreefd naar een efficiënte zuivering van het huishoudelijk en bedrijfsafvalwater.

A. Aanpak aan de bron

De Vlaamse Regering vertrekt van het principe dat **verontreiniging zoveel mogelijk moet voorkomen en beperkt worden**.

De Vlaamse Regering zal enerzijds haar beleid ten aanzien van **puntbronnen** verder verfijnen. Milieuvergunningen vormen een belangrijk instrument om brongericht in te grijpen in de kwaliteit van ons leefmilieu.

De ministeriële omzendbrief inzake de verenigbaarheid van bedrijfsafvalwater zal bijgestuurd worden om te komen tot win-win akkoorden met een correcte kostenaanrekening.

Anderzijds dient de aandacht voor de **diffuse verontreiniging** versterkt te worden.

Voor heel wat stoffen moet nog bijkomend onderzoek verricht worden. Vervolgens zal de overheid in overleg met de verschillende doelgroepen maatregelen voorstellen. Daarnaast zijn er ook afspraken nodig met de federale overheid aangezien die bevoegd is voor het productbeleid.

Om de diffuse nutriëntverontreiniging vanuit de landbouw terug te dringen, vormt de Nitraatrichtlijn 91/676/EG het richtinggevend kader. Het huidige mestbeleid moet de eerstkomende jaren geëvalueerd worden in functie van deze richtlijn.

Naast nutriënten wegen bestrijdingsmiddelen zwaar door op de waterkwaliteit. Door sensibilisering worden landbouwers, gezinnen en openbare besturen ertoe aangezet om het gebruik van bestrijdingsmiddelen te doen dalen. De doelstelling uit 1997, namelijk het verminderen met minstens 50%

van de totale hoeveelheid bestrijdingsmiddelen ten overstaan van het niveau van 1990, blijft gelden. De openbare besturen zijn decretaal verplicht hun gebruik aanzienlijk te verlagen door middel van een reductieprogramma.

B. Efficiënte zuivering van het huishoudelijk en bedrijfsafvalwater

De huishoudelijke belasting van het oppervlaktewater is sinds 1990 duidelijk afgenomen. Ondanks deze vooruitgang werd tegen België op 8 juli een eerste veroordeling uitgesproken voor het niet naleven van de richtlijn 91/271/EEG Stedelijk Afvalwater.

Momenteel bedraagt de collectieve zuiveringsgraad ongeveer 60 %. Na uitvoering van het investeringsprogramma (IP) 2005, reeds goedgekeurd door de Vlaamse Regering, zal de bovengemeentelijke zuiveringsinfrastructuur volledig zijn uitgebouwd en zal **ongeveer 80% van het huishoudelijk afvalwater** collectief gezuiverd worden. Door deze investeringsprojecten uit te voeren, zal het Vlaams Gewest voldoen aan de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater.

Vanaf het investeringsjaar 2006 zullen de investeringen van het Vlaams Gewest zich gaan richten naar renovatie- en optimalisatiewerken.

Op 17 september 2004 keurde de Vlaamse Regering een **plan van aanpak** goed om een aantal hangende problemen met betrekking tot de **nv Aquafin** en de **organisatie en financiering van de waterzuivering in Vlaanderen** coherent aan te pakken.

Een nieuwe beheersovereenkomst tussen de nv Aquafin en het Vlaamse Gewest wordt uitgewerkt. In dit beheerscontract wordt voorzien dat de nv Aquafin het ondernemingsrisico draagt en dat zij haar opdracht tegen marktconforme prijzen uitvoert. Hiermee komt de Vlaamse Regering tegemoet aan de bezwaren van de Europese Commissie.

Er wordt voorzien in een duidelijke scheiding tussen enerzijds de gewestelijke opdracht van collectering en zuivering van het afvalwater (opdracht toevertrouwd aan de nv Aquafin) en de gemeentelijke opdracht om in te staan voor de inzameling van het afvalwater via de rioleringen.

Voor alle Vlaamse gemeenten zullen zoneringsplannen worden opgemaakt, die de individuele en de collectieve zuivering met de bijhorende verantwoordelijkheden vastlegt. De Vlaamse regering doet de nodige inspanningen om ook de aanleg en correcte exploitatie van kleinschalige en individuele waterzuivering, indien deze op grond van de zoneringsplannen noodzakelijk is, te ontwikkelen en te stimuleren. Bovendien zullen de gemeenten gestimuleerd worden om de modellering van de afwatering op straatniveau uit te voeren.

In de schoot van de Vlaamse Milieumaatschappij wordt een ecologische en economische toezichtsfunctie uitgebouwd die zal waken over de behaalde ecologische resultaten van de nv Aquafin en over de economische efficiëntie van de wijze waarop die resultaten behaald worden.

De huidige **heffing** op de vervuiling van het oppervlaktewater zal deels omgevormd worden tot een vergoeding voor de kosten van de zuivering. De drinkwatermaatschappijen worden hierbij verantwoordelijk gesteld voor de sanering van het door hen geleverde water. Om aan de saneringsverplichting te voldoen kunnen zij beroep doen op derden. Op het niveau van het Vlaams Gewest kunnen zij een contract afsluiten met de NV Aquafin, op het gemeentelijk niveau kunnen zij een contract afsluiten met de gemeenten of intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. De vergoeding voor de zuivering van het geleverde drinkwater zal aan de klanten van de drinkwatermaatschappijen via één enkele waterfactuur doorgerekend worden. Hierdoor wordt de transparantie naar de burger toe verhoogd. Bedrijven waarvan het afvalwater gezuiverd wordt in een openbare rioolwaterzuiveringsinstallatie, kunnen bovendien rechtstreeks een contract met de NV Aquafin afsluiten.

Deze omvorming heeft tot gevolg dat de bijdrage die betaald wordt aan de drinkwatermaatschappijen of aan de NV Aquafin fiscaal aftrekbaar wordt. Bedrijven kunnen de aangerekende BTW recupereren. Voor de burger en/of de overheid zal slechts het tarief van 6% van toepassing zijn in plaats van de huidige 21%.

Aan de bedrijven wordt een restheffing aangerekend, gebaseerd op de niet in de bijdrage begrepen verontreiniging. Ook voor de eigen waterwinnende gezinnen wordt een heffing berekend.

De opmaak van **gemeentelijke** subsidiëringsprogramma's voor rioleringen en kleinschalige waterzuiveringsinstallaties wordt voortgezet om de gemeenten te stimuleren om in hun rioleringsstelsel te investeren. Aandacht moet hierbij gaan naar het wegwerken van de budgettaire achterstand maar ook naar het verfijnen van de subsidieregels om de beschikbare kredieten optimaal aan te wenden.

Daarnaast zal ook gezocht worden naar mechanismen om de gemeenten via alternatieve financiering bijkomend te ondersteunen met het oog op de verhoging van de aansluitingsgraad van de gemeentelijke rioleringen op de waterzuiveringsstations.

Steeds meer gemeenten doen een beroep op intergemeentelijke samenwerkingsverbanden om de rioleringsproblematiek aan te pakken. De verkoop van de participatie van het Vlaamse Gewest in de VMW zal de Vlaamse Regering als hefboom gebruiken voor de creatie van drinkwater-distributiemaatschappijen en andere maatschappijen die instaan voor de inzameling van het vuile water op (bi-)provinciaal niveau.

Uiteraard heeft de aanleg van al deze zuiveringsinfrastructuur geen zin, als ook de huisaansluitingen niet effectief gerealiseerd worden. Gemeenten moeten daarom, al dan niet via intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, meer werk maken van controle en handhaving om een effectieve aansluiting op de riolering af te dwingen.

Grondwater

Grondwater vormt een belangrijk deel van de hydrologie en heeft een sterke invloed op terrestrische ecosystemen. In Vlaanderen kan men zes grondwatersystemen onderscheiden die onderling nauwelijks met elkaar in verbinding staan.

De toestand van de freatische watervoerende lagen is slecht als gevolg van verontreiniging die zich veelal in het verleden heeft voorgedaan of nog voortduurt. Overmatige waterwinning in dergelijke lagen kan daarenboven tot lokale verdrogingsproblemen leiden of de voeding van de diepere watervoerende lagen verhinderen en zo mee aan de basis liggen van verdroging op regionale schaal.

A. Kwantiteit

De Vlaamse Regering zal het aanboren van de grondwatervoorraden zoveel als mogelijk beperken tot die toepassingen waar het onontbeerlijk is voor het productieproces. Voor het sokkelsysteem stelt de Vlaamse Regering een afbouw van 75 % van de onttrekkingen van de vergunde debieten ten opzichte van 1 januari 2000 voorop. De doelstellingen voor de andere grondwatersystemen moeten nog vastgelegd worden. Hiervoor wordt gewacht op de resultaten van de grondwatermodelleringen. Voor elke bedreigde en verontreinigde watervoerende laag zullen herstelprogramma's worden opgelegd.

Het vergunningen- en het heffingenbeleid moet sturend ontwikkeld en ingezet worden. Waar mogelijk kunnen ook andere marktconforme instrumenten worden ingezet. Er wordt onderzocht hoe het heffingenbeleid regulerend en gebiedsgericht uitgewerkt kan worden. Zo wil de Vlaamse Regering in de grondwaterheffing de laag- en gebiedfactor invullen rekening houdend met de watervoerende laag. Tevens wil de Vlaamse Regering de illegale grond- en oppervlaktewaterwinningen terugdringen.

B. Kwaliteit

De Europese Commissie werkt aan een docterrichtlijn Grondwater waarin het kwaliteitsaspect is opgenomen. De Vlaamse Regering legt op basis daarvan de normen vast.

De aanpak om de grondwaterkwaliteit te verbeteren is vrij gelijklopend met die voor oppervlaktewater en dit zowel voor puntbronnen als voor diffuse bronnen.

De Vlaamse Regering streeft naar concentraties in de buurt van achtergrondwaarden voor natuurlijk voorkomende stoffen in het grondwater en nulbenaderende concentraties voor synthetische stoffen. Het risico voor mens en milieu wordt tot een aanvaardbaar en zo mogelijk verwaarloosbaar niveau teruggebracht.

Voor beschermde gebieden, zoals de zones bestemd voor de drinkwaterwinning, kan de overheid strengere normen opleggen. Dit om blijvend een voldoende aanbod aan drinkwater te garanderen.

Bijkomend probleem voor het grondwater vormen de vervuilde sites. Het Bodemsaneringsdecreet (1995) betekende een belangrijke stap in het bodemsaneringsbeleid dat nog geconcretiseerd werd door het vastleggen van bodemsaneringsnormen in VLAREBO.

De VLAREM-wetgeving moet er mee voor zorgen dat geen nieuwe verontreinigingen het grondwater bereiken.

Bij de diffuse bronnen zijn er problemen met te hoge gehalten aan milieugevaarlijke stoffen zoals bestrijdingsmiddelen en met te hoge nitraatgehaltes in het grondwater.

Op basis van het grondwatermeetnet zal de aanduiding van de kwetsbare gebieden in het kader van de Nitraatrichtlijn herzien worden.

Waterbodem

De kwaliteit van de waterbodems in de Vlaamse waterlopen werd jarenlang in negatieve zin beïnvloed door de slechte kwaliteit van het oppervlaktewater. Nu de kwaliteit van het water zelf gestaag verbetert, stelt zich het omgekeerde probleem. De vaststelling van waterbodemkwaliteitsnormen en de saneringsnormen en de toetsing ervan zal gebeuren in uitvoering van het decreet IWB.

Om water van een goede toestand te bereiken, moeten de verontreinigde waterbodems gesaneerd worden. Over de jaren heen is er een historische achterstand opgebouwd van het baggeren en ruimen van de Vlaamse waterlopen. De belangrijkste oorzaken voor de achterstand zijn een tekort aan brongerichte maatregelen, een tekort aan verwerkings- en stortcapaciteit en een tekort aan financiële middelen.

Een **sectoraal uitvoeringsplan bagger- en ruimingsspecie** (SUP) zal inzicht geven in de omvang van het waterbodemvraagstuk en de verwerking en berging van vervuild bagger- en ruimingsspecie en zal mogelijke oplossingen en scenario's aanreiken met de daarbij behorende kosten en de verdeling ervan.

Eén van de belangrijkste doelstellingen van het SUP is de sanering van waterbodems volgens een ecologische kwaliteitsbeoordeling, bv. de 'Triade'-beoordeling. De inspanningen moeten daartoe toegespitst worden op plaatsen waar de hoeveelheid en/of kwaliteit van het slib de vervulling van functies door het watersysteem belemmeren, en waar er reële kansen op herstel zijn. Anderzijds moeten de knelpunten van nautische en/of hydraulische aard sterk doorwegen bij de prioritering van saneringswerken, zoniet komen scheepvaart en capaciteit tot waterafvoer in het gedrang.

Dit plan moet een uitvoerbaar langetermijnsceario ontwikkelen voor de sanering van de Vlaamse waterbodems en voor het verwerken en bergen van vervuilde bagger- en ruimingsspecie, waarbij storten de laatste optie moet zijn. Aangezien bepaalde sedimenten een te hoge graad van contaminatie vertonen om voor verwerking in aanmerking te komen en er na de reiniging sowieso steeds een restfractie overblijft, worden ook de mogelijkheden bekeken voor het inrichten van één of meerdere bijkomende bergingslocaties in Vlaanderen.

Belangrijk is verder onderzoek naar werkbare normen inzake bagger- en ruimingsspecie voor hergebruik als bodem en de uitbouw van een waterbodemdatabank, die de keuze van de te saneren locaties objectiveert.

De **sanering van waterbodems** heeft uiteraard enkel zin als ze wordt gekoppeld aan inspanningen op het vlak van de sanering van de vervuilingbronnen en de beperking van de sedimenttoevoer onder meer via erosiebestrijding. De bekkenbeheersplannen zullen een prioriteitenstelling en acties m.b.t. waterbodemsanering bevatten.

Natuur - ecologie

Het voorkomen van de verdere achteruitgang, het verbeteren én het herstellen van aquatische ecosystemen, van rechtstreeks van waterafhankelijke terrestrische ecosystemen en van waterrijke gebieden zijn belangrijke doelstellingen van het decreet IWB. Dit vergt een goede afstemming tussen het waterlopenbeheer en het natuurbeleid. Op basis daarvan moet het dan mogelijk zijn om waterlopen over langere trajecten te beschermen, verontreiniging van ecologisch waardevolle waterlopen tegen te gaan, kwelzones te beschermen en de erosie-sedimentatieproblematiek op waterlooppniveau te beheeren.

De Vlaamse Regering opteert voor een **geïntegreerde en gebiedsgerichte aanpak, waarbij de inrichtings- en beheersvisie kan verschillen naargelang de functie (natuur, landbouw, industrie, bewoning,...)**.

De waterlopen moeten een 'ecologische minimum kwaliteit' hebben, omwille van hun ecologische verbindingfunctie.

Bij het waterbeheer wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de natuurlijke werking van het watersysteem.

Het decreet IWB stelt dat tegen 2010 vrije vismigratie moet mogelijk zijn voor alle vissoorten in alle hydrografische stroomgebieden en dat nieuwe migratieknelpunten vermeden moeten worden.

In Vlaanderen zullen de inspanningen zich in de eerstkomende jaren concentreren op een vrije migratie van vissen in en naar waterlopen met een hoge structuurdiversiteit en/of bedreigde soorten. Momenteel werken op verschillende plaatsen alle waterbeheerders samen aan de realisatie van een vrije migratie op een netwerk van 3000 km prioritaire waterloop. Evenals op prioritaire waterlopen wordt op niet-prioritaire waterlopen erop gelet dat er geen nieuwe barrières voor vissen ontstaan. Dit beleid zal in een uitvoeringsbesluit op het decreet IWB verder ingevuld worden.

4. Duurzaam omgaan met water

Vlaanderen voert de ranglijst aan van de Europese regio's qua druk op de jaarlijks hernieuwde zoet-watervolumes. Dit heeft op een aantal plaatsen een aanzienlijke verstoring van het watersysteem tot gevolg, in het bijzonder wat het grondwater en de daarvan afhankelijke terrestrische ecosystemen betreft.

De inspanningen voor een duurzaam watergebruik zijn de voorbije jaren opgedreven, vaak ook uit economische overwegingen. De onttrekkingen uit het watersysteem in Vlaanderen vertonen een licht dalende trend over de laatste 10 jaar. Maar vooraleer we kunnen spreken van een duurzaam watergebruik zijn nog een heel aantal maatregelen nodig.

De concrete kortetermijndoelstellingen inzake duurzaam watergebruik zijn:

- Afname van het drinkwatergebruik bij de bevolking tot 215 miljoen m³/j;
- Stijging van het hemelwatergebruik bij de bevolking tot 30 miljoen m³/j;
- Afname van het industrieel watergebruik (exclusief koelwater) tot 430 miljoen m³/j;
- Afname van het totaal watergebruik voor de landbouw (varkens-, rundvee-, pluimvee- en glastuinbouwsector) tot 43 miljoen m³/j.

Wat betreft de haalbaarheid van de afname van het watergebruik, zal rekening gehouden worden met de economische consequenties. De Vlaamse overheid zal op basis van waterbesparingsstudies streven naar efficiënte maatregelen en een consistent beleid inzake duurzaam watergebruik.

Een sluitend voorraadbeheer

De intrinsieke waarde van watervoorraden stijgt gestaag in onze maatschappij. Tot op heden is het Vlaams Gewest afhankelijk van andere gewesten of van het buitenland voor de toevoer, is de waterkwaliteit nog niet toereikend en is ook het kwantiteitsbeheer onvoldoende afgestemd op het voorraadbeheer. Het komt er op aan de waterbalans meer in evenwicht te brengen.

Hierbij is het belangrijk de **waterbron te diversifiëren** naargelang de vereiste waterkwaliteit en de beschikbare voorraden. Kwalitatief hoogwaardig water is niet voor alle toepassingen een vereiste.

Om het aanbod naar de toekomst toe uit te breiden, zal de Vlaamse Regering investeren in **hergebruik** en in de aanwending van **alternatieve waterbronnen**, zoals "grijs water". De Vlaamse Regering moedigt ook het gebruik van hemelwater en de aanleg van **hemelwaterputten** aan. Bij nieuwbouw is zo'n put zelfs verplicht.

De overstap naar het gebruik van andere alternatieve waterbronnen is niet eenvoudig en de investeringen voor de overschakeling zijn vaak groot. Daarom zal de Vlaamse Regering subsidies voorzien voor de aanleg van grijs water-circuits in regio's met bedreigde watervoerende lagen.

Een zuinig en efficiënt watergebruik

De Vlaamse Regering wil het watergebruik doen dalen. Door middel van een mix van economische en sociale instrumenten streeft de Vlaamse Regering naar een groeiend bewustzijn en een aangepast gedrag bij de gebruikers.

De Vlaamse Regering zal de **prijzenstructuur voor het drinkwater** aanpassen. De economische analyse, in uitvoering van de Kaderrichtlijn Water, zal de basis vormen om tegen 2010 een waterprijsbeleid uit te werken dat gericht is op een redelijke bijdrage in de terugwinning van de kosten per doelgroep overeenkomstig de principes dat de vervuiler betaalt en dat de gebruiker betaalt. De kosten voor de aansluiting op het openbaar waterdistributienetwerk en voor het voorzien in de basisbehoefte dienen laag te blijven. De overheid stelt de maximumprijzen vast, met als hoofdbekommernis de volksgezondheid optimaal te beschermen. Tegelijkertijd zullen hogere prijzen voor het meergebruik, boven de basisbehoefte, het overmatig of verspillend watergebruik tegengaan. Er zal evenwel over gewaakt worden dat dit geen negatieve sociale gevolgen heeft voor bevolkingsgroepen (onder meer in stedelijke gebieden) die aangewezen blijven op de openbare watervoorziening en geen beroep kunnen doen op alternatieve bevoorrading met bijvoorbeeld hemelwater. Aan de gemeenten wordt de

mogelijkheid geboden om in het kader van de eengemaakte drinkwaterfactuur een rioolrecht te innen ter vervanging van een eventueel bestaande rioolbelasting.

Met het oog op een toenemend **bewustzijn** wenst de Vlaamse Regering de belangrijkste doelgroepen (industrie, landbouw, huishoudens en de overheid zelf) te wijzen op de **voordelen van en mogelijkheden tot een zuinig watergebruik**.

Wanneer er **watertekort** optreedt, moeten er keuzes gemaakt worden. Voor wat drinkwater betreft, geeft de Vlaamse Regering bij acute **tekorten voorrang aan menselijke consumptie** (water bestemd voor menselijke aanwending).

De **opstelling van laagwaterscenario's** voor alle relevante waterwegen en onbevaarbare waterlopen van eerste categorie garandeert dat de prioriteiten bij lage waterstanden op een gefundeerde manier vastgesteld worden.

5. Voeren van een meer geïntegreerd waterbeleid

Integrale aanpak waterketen

Teneinde een integrale aanpak van de waterketen mogelijk te maken, het de-vervuiler-betaalt principe toe te passen en te komen tot een ééngemaakte waterfactuur, zullen de drinkwatermaatschappijen bij decreet verplicht worden om bij te dragen in de sanering van het water dat zij leveren/ produceren. Dit betekent een versterking van de structuur van de drinkwatervoorziening in Vlaanderen.

De Vlaamse regering zal nadere regels vaststellen voor de afstemming van het beheer van de waterketen op het watersysteem of de watersystemen door de integratie van plannen en programma's inzake de waterketen (bvb. zoneringsplannen) in de planfiguren van het integraal waterbeleid.

Geïntegreerd waterlopenbeheer

Volgens de huidige wetgeving zijn de bevoegdheden inzake waterlopenbeheer verdeeld over het Vlaamse Gewest (meerdere beheerders voor waterwegen, onbevaarbare waterlopen van 1ste categorie en grondwater), de provincies (waterlopen van 2de categorie), gemeenten (waterlopen van 3de categorie), polders en wateringen (waterlopen van 2de en 3de categorie binnen hun ambtsgebied).

Om de huidige versnippering van het waterlopenbeheer op te vangen, zal de Vlaamse Regering gebruik maken van de **overleg- en coördinatiestructuren** die voorzien zijn in het decreet integraal waterbeleid.

Vooraf op het lokale niveau is het waterlopenbeheer een complexe situatie. Voor het deelbekken-niveau voorziet het decreet IWB een "waterschap zonder rechtspersoonlijkheid". Dit is een samenwerkingsverband inzake het waterbeheer in een of meerdere deelbekkens, tussen het Vlaamse Gewest, provincies, gemeenten en desgevallend polders of wateringen, gebaseerd op een gezamenlijke overeenkomst. De Vlaamse Regering zal de **deelbekkenwerking** stimuleren tot samenwerking op het vlak van beheer van onbevaarbare waterlopen. De bestaande polders en wateringen participeren in de waterschappen op basis van de vernieuwde taakstelling die het decreet IWB (art. 78) voor hen vooropstelt. Een verdere vereenvoudiging van de beheersstructuren zal door de Vlaamse Regering worden onderzocht.

De juridische, organisatorische, financiële en wetenschappelijke onderbouwing versterken

De Vlaamse Regering geeft er zich rekenschap van dat een degelijke onderbouwing en een geïntegreerde benadering onontbeerlijk is om de voorgaande krachtlijnen waar te maken.

A. Juridische onderbouwing

In 2003 hechtte de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan het decreet IWB, dat de basis zal vormen voor het waterbeleid van de komende jaren. De Vlaamse Regering zal tijdens deze legislatuur werk maken van verdere regelgeving, zodat het decreet behoorlijk uitgevoerd kan worden.

B. Een meer geïntegreerde organisatie van het waterbeheer

Om de huidige versnippering van het waterbeheer op te vangen, zal de Vlaamse Regering **overleg- en coördinatiestructuren inzake waterbeheer operationaliseren**, waardoor zowel de bestaande bestuurlijke niveaus als de verschillende beleidsdomeinen samenwerken.

Op het niveau van het stroomgebiedsdistrict zorgen de Internationale Schelde- en Maascommissie voor de multilaterale afstemming van de tenuitvoerlegging van de verplichtingen van de Kaderrichtlijn

Water met betrekking tot onderwerpen van gemeenschappelijk belang. Op het niveau van het Vlaamse Gewest en van de bekken bestaan er momenteel informele overlegstructuren, respectievelijk de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) en de bekkencomités. Op deelbekken-niveau ontbreekt tot op heden een structuur voor overleg of coördinatie tussen waterbeheerders. De methodiek voor de opmaak van bekken (- en deelbekken) beheerplannen wordt vastgelegd in de loop van 2005.

Door middel van een uitvoeringsbesluit bij het decreet IWB zal de Vlaamse Regering de CIW instellen, de formele basis bieden voor de oprichting van bekkenoverlegstructuren (het begrip 'bekkencomité' wordt door het decreet IWB vervangen door een bekkenbestuur, –secretariaat en –raad) en nadere regels bepalen voor de werking van de bekkenbesturen, bekkenraad en waterschap (inclusief de vertegenwoordiging van de maatschappelijke belangen daarin).

C. Financiële onderbouwing

De Vlaamse Regering zal **middelen** vrijmaken binnen de beschikbare ruimte om de verdere invulling van de planning en de organisatiestructuur op alle niveaus na te streven. Het is nodig over objectieve kennis te beschikken over de kostenevolutie van watervoorziening en waterzuivering, aanleg van riolering, sanering van waterbodems, maatregelen in het kader van ruimte voor water, onderhoud van waterlopen, ecologie, enz.

De Vlaamse regering wenst te komen tot een maatschappelijk gedragen invulling van het kostenterugwinningsbeginsel zoals gedefinieerd in de kaderrichtlijn water. Daarom zal er ten laatste begin 2006 gestart worden met een overlegoefening met alle belanghebbenden over de financiering en de principes van kostentoekening. Ter voorbereiding van deze discussie zal een inschatting gemaakt worden van de directe en de indirecte kosten en baten (zowel voor de overheid als voor de doelgroepen) voor de uitvoering van de initiatieven voorgesteld in deze nota – voor zover mogelijk.

D. Wetenschappelijke onderbouwing

Doorheen de waterbeleidsnota is reeds verscheidene keren aangegeven waar bijkomend onderzoek nodig is.

Verder onderzoek naar bestaande waterkrachtcentrales op waterwegen en waterlopen zal daarnaast uitsluitend geven over de haalbaarheid, efficiëntie (o.a. op basis van een levenscyclusanalyse) en visvriendelijkheid van energiewinning op basis van waterkracht.

E. Operationalisering instrumenten

De Vlaamse regering zal de algemene instrumenten van het DIWB operationaliseren.

Verregaande afstemming van het waterbeleid met de ruimtelijke ordening

De afstemming tussen het beleidsdomein van de ruimtelijke ordening en het integraal waterbeleid krijgt vorm op meerdere vlakken:

Beleid inzake stedenbouwkundige vergunningen en verordeningen.

- In het bijzonder bij het beleid inzake stedenbouwkundige vergunningen wordt de watertoets toegepast.
- Recent keurde de Vlaamse Regering een gewestelijke stedenbouwkundige verordening goed voor de opvang en infiltratie van hemelwater. De overheid zal de toepassing daarvan opvolgen.

Ruimtelijke planning.

- Het netwerk van beek- en riviervalleien en hun gewenste toestand zullen in belangrijkere mate meespelen in de maatschappelijke afweging die bepalend is voor het toekennen van bestemmingen aan bepaalde gebieden. Dit gebeurt conform het beginsel dat het watersysteem één van de ordenende principes is in de ruimtelijke ordening.

- De principes 'ruimte voor water' en 'vasthouden – bergen – afvoeren' zullen door een afweging bij de herziening van het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen een doorvertaling krijgen in het ruimtelijk beleid.
Bovendien wordt in de ruimtelijke planning aandacht besteed aan de te verwachten invloed op het watersysteem. In de eerste plaats moet verspreide bebouwing en bebouwing in zones waar de kans op wateroverlast groot is, vermeden worden. Voorts zijn er belangrijke ruimteclaims te verwachten vanuit de vereiste dat het watersysteem voldoende kansen krijgt om op een natuurlijke manier te evolueren, waarbij er aandacht gaat naar de structuurkwaliteiten van de waterloop en de ecologische kwaliteit van het valleigebied. Dit is onder meer mogelijk bij de aanduiding van overstromingsgebieden en oeverzones.
- De waterbeheerplannen op de verschillende niveaus enerzijds en de ruimtelijke planningsprocessen anderzijds moeten in een maximale wisselwerking met elkaar staan.

Een maatschappelijk aanvaard waterbeleid voeren

Met de waterbeleidsnota grijpt de Vlaamse Regering de kans om de krachtlijnen van het integraal waterbeleid ook in ruimere kring te verspreiden, met het oog op een verhoogde maatschappelijke betrokkenheid.

Momenteel bestaan er reeds uitgebreide **informatie- en communicatiekanalen** met betrekking tot waterbeleid en -beheer. Omdat nieuwe plannen en regelgeving de nood aan informatie doen toeneemen, voornamelijk bij lokale overheden en openbare diensten, zal de Vlaamse Regering de huidige initiatieven blijven ondersteunen.

De Vlaamse Regering wenst tevens een stap verder te gaan dan louter informatieverstrekking. Het komt er op aan de hele bevolking een kans tot **inbreng en inspraak** bij het waterbeleid te geven en de rechtstreeks belanghebbende particulieren, sectoren of organisaties nauw te betrekken bij het waterbeleid. Dit gebeurt d.m.v. de reeds vermelde overlegstructuren en d.m.v. de participatie bij de opmaak van waterbeheerplannen en het openbaar onderzoek daarrond – van lokaal tot internationaal.

Meewerken aan een internationaal waterbeleid

- Meewerken aan internationale verdragen, richtlijnen en andere afspraken m.b.t. water.

Uit overwegingen van goed bestuur neemt de Vlaamse Regering zich voor om de bestaande Europese richtlijnen inzake water in versneld tempo in eigen wetgeving om te zetten en daadwerkelijk na te leven, zodat veroordelingen in de toekomst vermeden worden.

De Vlaamse experts en beleidsmakers zullen zich verder pro-actief opstellen in de nieuwe Europese regelgeving en bij dossiers als de herziening van de zwemwaterrichtlijn, de dochterrichtlijnen Prioritaire Stoffen en Grondwater van de kaderrichtlijn Water en de Europese strategie inzake overstromingen met de bedoeling om te komen tot een in Vlaanderen haalbare en gedragen regelgeving.

- Een vlotte grensoverschrijdende samenwerking inzake waterbeheer realiseren op alle niveaus van watersystemen.

De Vlaamse Regering hecht veel belang aan de samenwerkingsverbanden in de stroomgebieds-districten van Schelde (vb. Scaldit) en Maas. Vanuit de keuze voor een integraal waterbeleid zal de Vlaamse Regering er voor ijveren om in de toekomst nog meer nadruk te leggen op andere elementen van het waterbeleid, met name de waterkwantiteit, in de Internationale Schelde- en Maascommissie.

Op bekkenniveau bestaat er reeds overleg met Nederlandse tegenhangers. De Vlaamse Regering neemt zich voor om met het Waals Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Frankrijk gelijkwaardige overlegmomenten te organiseren en zal zich inspannen voor een sterker intergewestelijk en federaal overleg.

Via de samenwerking op deelbekkenniveau zal het grensoverschrijdend waterkwantiteitsbeheer vergemakkelijkt worden.

Met betrekking tot grondwater zal Vlaanderen, in uitvoering van de Benelux-beschikkingen, zorgen voor overleg en voor een gelijkwaardige beoordeling en aanpak van grensoverschrijdende schadegevallen.

- ***Ontwikkelingssamenwerking inzake water stimuleren, met aandacht voor integraal waterbeheer.***

Vlaanderen engageerde zich om een bijdrage te leveren om tegen 2015 het aantal mensen in de wereld zonder toegang tot drinkbaar water en sanitaire voorzieningen, hygiëne en waterzuivering met de helft te helpen verminderen. Daartoe werd het Vlaams partnerschap 'water voor ontwikkeling' opgericht op de Wereldwaterdag 2004.

2 STROOMGEBIEDSGERICHTE KRACHTLIJNEN

1. Stroomgebied Schelde

Het stroomgebied van de Schelde in Vlaanderen heeft een oppervlakte van **11.991 km²** en vertegenwoordigt 32,9 % van het volledige internationale stroomgebiedsdistrict. Het Vlaamse deel van het internationale stroomgebiedsdistrict beslaat **88,2 % van de totale oppervlakte van Vlaanderen**.

Het Vlaamse stroomgebied van de Schelde is samengesteld uit volgende stroomgebieden:

- Schelde (9.599 km²);
- IJzer (1.365 km²);
- Brugse Polders (1.026 km²).

Het stroomgebied van de Schelde in Vlaanderen wordt verder onderverdeeld in 10 bekken.

Voor het stroomgebied van de Schelde wordt overleg gepleegd met de oeverstaten in de Internationale Scheldec commissie (ISC). Binnen het project Scaldit streven de partijen van de ISC naar een gezamenlijke opmaak van analyses en stroomgebiedbeheersplannen. Door de Europese Commissie wordt Scaldit gezien als het voorbeeldproject van grensoverschrijdende samenwerking.

2. Stroomgebied Maas

Het op Vlaams grondgebied gelegen deel van het internationale stroomgebiedsdistrict Maas heeft een oppervlakte van 1596 km² en beslaat daarmee de overige **11,8 % van de totale oppervlakte van Vlaanderen**. Het Vlaamse deel van het ISGD Maas maakt slechts 4,6 % uit van het volledige stroomgebiedsdistrict van de Maas.

Het Vlaams gedeelte van het internationale stroomgebiedsdistrict Maas omvat enkel het bekken van de Maas.

Voor het stroomgebied van de Maas wordt overleg gepleegd met de oeverstaten in de Internationale Maascommissie.

3. Specifieke krachtlijnen Schelde - Maas

Schaalgrootte

Uit bovenstaande cijfers blijkt duidelijk het relatief grotere belang van de Schelde binnen Vlaanderen.

Concept "Vasthouden – bergen – afvoeren"

Voor de stroomgebiedsdistricten van de Schelde en Maas geldt dat vooral bovenstrooms water dient vastgehouden te worden. Zowel voor de Schelde als voor de Maas wil dit zeggen dat Frankrijk en het Waalse Gewest hun waterbeheer voornamelijk naar "vasthouden" zouden moeten richten. Ten dele zal dit leiden tot minder watertekorten, omdat de afvoer sterk vertraagd wordt. Anderzijds bestaat het risico dat er in droogteperiodes nog grotere watertekorten optreden. Daarom zal de Vlaamse Regering het (gewest)grensoverschrijdend overleg sterk stimuleren en duidelijke afspraken met het Waalse Gewest en Frankrijk nastreven. De Vlaamse Regering zal het principe "vasthouden-bergen-afvoeren" expliciet in het stroomgebiedbeheersplan van de Schelde en de Maas opnemen als uitgangspunt voor het kwantiteitsbeheer in het stroomgebied.

In het Vlaamse deel van de **Schelde** is "vasthouden" ook nodig, meer bepaald bij de kleinere waterlopen, maar meer dan in bovenstrooms gelegen gebieden zal "bergen" en ook "afvoeren" de

strategie zijn. De afstemming over de grenzen heen is onontbeerlijk. Het nauwe overleg met Nederland resulteert bijvoorbeeld in de Langetermijnvisie Schelde-estuarium, waarvoor een ontwikkelingsschets 2010 opgesteld is. De besluiten van hoofdstuk 3 zijn door de Vlaamse regering goedgekeurd op 17 december 2004. Tegelijkertijd werd de algemene visie en verdere aanpak van het geactualiseerd Sigmaplan ter bestrijding van stormvloed in het Zeescheldebekken goedgekeurd. Zowel krachtlijnen van de Langetermijnvisie Schelde-estuarium als deze van het geactualiseerd Sigmaplan vormen de belangrijkste basis voor de krachtlijnen van het integraal waterbeleid in het Scheldebekken. De belangrijkste maatregelen en/of uitgangspunten van de twee vermelde beslissingen van de Vlaamse regering zijn:

- a) **Veiligheid tegen overstromen.** Door een combinatie van lokale verhoging van de waterkeringen en de aanleg van gecontroleerde overstromingsgebieden zal de veiligheid in het Zeescheldebekken verzekerd worden
- b) **Toegankelijkheid.** De vaargeul wordt zonder fasering verruimd, zodat een getijonafhankelijke vaart mogelijk wordt voor schepen met een diepgang tot 13,10 meter
- c) **Natuurlijkheid.** Voor de invulling van het streefbeeld natuurlijkheid wordt 'ruimte voor de rivier' gehanteerd als leidend principe. Dit principe is toegepast op een basispakket voor natuurontwikkeling waarbij wordt gestreefd naar een evenwichtige invulling van natuurprojecten, naar soort en situering, om te bouwen aan een "robuuste natuur" (estuariene of andersoortige natuur (wetlands)).

In het Vlaamse deel van de **Maas** lopen onder meer de onderhandelingen met Nederland over het Grensmaasproject, waarbij ingrepen in het zomer- en winterrivierbed ruimte voor water creëren.

Voor **bekkens** houdt dit een verschillende benadering per bekken in. Bekkens met een afstroming naar zee zullen meer dan andere Vlaamse bekkens maatregelen met het oog op een voldoende grote afvoercapaciteit nemen.

Water voor de mens: scheepvaart

De Schelde is een belangrijke scheepvaartroute en vormt de toegangspoort tot de haven van Antwerpen. In 2007 wordt gestart met de verdieping van de Westerschelde, waardoor schepen met een diepgang van 13,10 m, onafhankelijk van getijdenwerking toegang hebben tot de haven.

Water voor de mens: duurzame watervoorziening

Zuiver Maaswater is onontbeerlijk voor de drinkwaterproductie voor grote delen van Vlaanderen.

Betere kwaliteit van water

De industrie, de intensieve landbouw en de hoge bevolkingsdichtheid van het **Scheldestroomgebied** in Vlaanderen veroorzaken een zware belasting van het watersysteem. Zowel de aanpak aan de bron als de sanering zijn hier opties.

In het Vlaamse deel van het stroomgebied van de **Maas** is de Vlaamse bijdrage aan de verontreiniging van de hoofdstroom minder significant. Nog meer dan in het stroomgebied van de Schelde is de waterkwaliteit dus afhankelijk van de maatregelen buiten het Vlaamse Gewest.

CONCLUSIE:

In afwachting van een volgende waterbeleidsnota, waarin afzonderlijke krachtlijnen voor elk stroomgebied worden geformuleerd, zal de Vlaamse Regering nu reeds in haar beleid rekening houden met de eigenheid van elk stroomgebied.